

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 24.

V Ljubljani, 15. rženega cveta 1906.

XLVI. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idriji. Naročnino prejema Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglasi in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{8}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 30 h petit-vrsta. Večkratno objavlanje po dogovoru. Priloge poleg poštne 6 K.

Vsebina: XVIII. glavna skupščina »Zaveze«. — Naš denarni zavod. — Zaslužna desetletnica. — Sokolstvo in učiteljstvo. — Pisarna za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer. — Oblast — učitelj. — Metodiska opazka o regeldetriji. — Šola in birokratizem. — Iz naše organizacije. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

XVIII. glavna skupščina „Zaveze“.

(Konec.)

Zborovanje »Jubilejske samopomoči«.

Drugi dan smo začeli ob 8. uri zjutraj z zborovanjem »Jubilejske samopomoči«, in sicer je bil to 5. redni občni zbor tega društva. Poročal je predsednik in blagajnik, tovariš Fr. Ks. Trošt:

Slavni zbor!

S 1. majnikom 1906 se zaključuje VII. društvena doba, in čast mi je poročati o delovanju »Jubilejske samopomoči« v VI. in VII. društveni dobi. Pred vsem pa vas vse navzoče iskreno pozdravljam in se vam zahvaljujem za dohod. Zadnji občni zbor se je vršil 1. 1904 v Postojni. V društveno vodstvo so bili izvoljeni: Fran Ks. Trošt, načelnik; Jakob Dimnik, podnačelnik; Juraj Režek, tajnik; Engelbert Gangl in Albert Sič, odbornika. Kot pregledovalci računov Leopold Armič, Luka Jelenc in Francišek Črnagoj. V VI. društveni dobi so pristopili k društvu: Jakob Furlan, Janko Toman, Janko Jeglič, Marija Furlan, Antonija Galé, Valentina Kavkler, Konrad Barle, Engelberta Barle in Jakobina Gangl. V VII. društveni dobi: Ferdo Rosenstein, Josip Bergant, Fani Kuhar, Franc Lavtižar, Franja Lavtižar, Anton Smerdelj, Franja Smerdelj, Ivan Cerar, Vendelin Sadar, Adelina Sadar, Viljem Gebauer, Fran Punčuh in Ivan Štrukelj. V VI. in VII. društveni dobi so umrli: R. Piš, Ana Miklavič, Ivan Breznik, Ernest Tribnik in Makso Josin. Sveti jim večna luč! Izstopil iz društva ni nihče, izključiti tudi ni bilo povoda nikogar. Stanje članov: 203. Ker je pristop sedaj olajšan, agitirajte še k obilnejšemu pristopu; čim več nas bo, tem bolje — čeprav je več dela.

Stanje blagajnice je imenovati prav povoljno. — Društveniki z malo izjemo prav točno vplačujejo, tako da ob sklepu računa moram konštitirati le 4 K zastanka, a je 9 K preplačila. Dovoljujem si tukaj malo opazko in prošnjo. Ko se razpošljejo položnice, naj se te takoj izpolnijo in oddajo in naj se ne pozabi priložiti 10, oziroma 20 h. Če pišem komu opomin, naj si zapomni, da pri pošiljavi denarja tudi poštino za opomin pošlje — ker društvo ne dobi ničesar od pošte brezplačno.

Leta 1904., to je v VI. društveni dobi, je bilo:

dohodkov	2363 K 25 h
stroškov	2309 » 37 »
torej prebitka	53 K 88 h

Imovina je znašala:

rezervni zaklad konec l. 1904	2685 K 23 h
vložek v Kmetško posojilnico	350 » — »
dva deleža v hranilnico Učit. konvikta	100 » — »
v poštne hranilnici	591 » 15 »
v gotovini	53 » 88 »
skupaj	3780 K 26 h

V VII. društveni dobi je bilo:

dohodkov	2051 K 63 h
štroskov	2013 » 58 »
ostanka	38 K 05 h

Kakor razvidite iz računa, so med stroške uštetni tudi vložki v hranilnico.

Imovina znaša konec VII. društvene dobe:

v Kmetški posojil. ljublj. okolice po $4\frac{1}{2}\%$	1669 K 72 h
v hranilnici Učit. konvikta po 5%	2045 » — »
dva deleža hranil. Učit. konvikta	100 » — »
v poštne hranilnici	641 » 84 »
v gotovini	38 » 05 »
skupno	4494 K 61 h
mimo VI. društvene dobe po	3780 » 26 »
se je pomnožilo za	714 K 35 h

Ta imovina se pa zmanjša za I. smrtni slučaj po 406 K, ki so pripravljene v poštne hranilnici, je torej prave imovine **4088 K 61 h** in še nekaj obresti od letošnjega leta.

Vodstvo hranilnice Učit. konvikta je našemu društvu dovolilo 5% obrestovanje in to od dneva vloge do dneva dviga, zato sva se s podpredsednikom tovarišem Dimnikom odločila tudi tu vlagati naše imetje.

Končno se vam vsem zahvalim za zaupanje, ki ga gojite do mene, zagotavljam vas, da sem se trudil vestno povzdigniti našo »Jubilejsko samopomoč«, ki naj v našo in naših ostalih korist procvita. Zahvaljam se tudi uredništvu »Učiteljskega Tovariša«, ki brezplačno in rado objavlja društvene zadeve.

Poročilo se je vzelo z odobravanjem na znanje.

V odbor so bili izvoljeni dosežanji funkcijonarji.

Društvenik tovariš Kocbek se čudi, da je za tako koristno društvo tako malo zanimanja. Sveta dolžnost vsakega učitelja bi bila, da je društvenik, saj to je le njemu in svojcem na korist. Da pa društvo tako lepo napreduje in da je vse v najvzornejšem redu, je zasluga požrtvovalnega predsednika in blagajnika, tovariša Trošta, ki opravlja doslej vse posle brezplačno. Predlaga, da mu izreče občni zbor zahvalo in dovoli 100 K nagrade.

Ko je predlog še priporočil tovariš Gradišnik, je bil enoglasno sprejet.

Predsednik se zahvali in zaključi zborovanje.

Glavno zborovanje.

Glavno zborovanje se je začelo zjutraj ob 9. uri in je trajalo do 1. ure popoldne. Velika dvorana in galerija sta bili polni skupščinarjev in gostov.

Glavno zborovanje je otvoril predsednik L. Jelenc.

Predsednikov nagovor.

Predsednik L. Jelenc:

Slavni zbor!

Na zeleno Štajersko, v lepo Šaleško dolino, v prijazen trg Šoštanj ste prihiteli danes, dragi tovariši in velecenjene tovarišice, od vseh strani naše lepe slovenske zemlje k eni onih velikih učiteljskih skupščin, ki se redno ponavljajo že 18 let in ki vedno glasno govore za evolucijo našega narodnega šolstva.

Glas »Zavezinih« skupščin gre že preko mej naše Slovenije, sodbo teh skupščin upoštevajo tudi oni, ki krmijo ladjo ljudskega šolstva in dele ali ne dele pravic našemu stanu.

Naše vsakoletne skupščine so nekake revije, ki kažejo našo moč, naše mnogobrojne vrste in izpričujejo našo solidarnost, našo slogo; pri teh revijah pregledujemo uspehe, ki smo jih dosegli in izpopolnujemo program za prihodnost. (Dobro.)

Naš program je jasen in vzvišen, ker je vzvišen smoter, za katerim hrepenimo: neumorno delo za prospeh ljudskega šolstva v probudo naroda k svobodni misli — in blaginja našega stanu. V teh dveh kardinalnih točkah naj bo osvedočeno vse naše delovanje. (Res je!)

Vztrajno in neustrašeno se bomo borili prej kot slej za svoje pravice, ki so nam zajamčene zakonitim potom. Tudi ne bomo opešali v boju za izboljšanje svojega gmotnega stanja toliko časa, dokler nam ne dajo plačila, ki gre poštenim in zvestim delavcem. Naj ne mislijo merodajni krogi, da se bomo zadovoljili z drobtinami, ki so jih vrgli goriškim tovarišem; štajerski učitelji zahtevajo za prvo prihodnost, da se odpravi najnižji plačilni razred; našim tovarišem v tužni Istri mora zasijati boljša bodočnost, humaniteta sama zahteva to; oženjenim kranjskim učiteljem so dali draginjske doklade in s tem ustvarili stališče, ki je nemoralno, nenaravno, nevzdržljivo, ki glasno kliče po stalni regulaciji naših plač. (Tako je!) Ne morem mimo, da bi pri tem ne ožigosal poslanca-učitelja, ki je bil nasprotnik splošnim draginjskim dokladam. S tem svojim nemožatim postopanjem je odgnal od sebe še tisto malo številce klerikalnih tovarišev, ki so se zbirali okrog njega ter razpršil slaboznano Slomškarijo. Hvala Bogu, da se mož ne čuti več učitelja, kar je sam priznal na praznik Vnebohoda, ko je na

shodu v Dvorski vasi črkoval svojim na duhu bolnim backom svoj bedasti govor ter izrekel sebe vredne besede, da mi kmetje ne zborujemo zaradi izboljšanja učiteljskih plač in da že preprečimo (Sramota! Splošno ogorčenje.) izboljšanje o svojem času. Učitelj, ki tako govori, ni več učitelj, in tudi Jakliča izbrišemo s tem iz svojih vrst. Učiteljska kronika ga bo imenovala vedno s pomilovanjem. Sramota njegovemu spominu! (Klici: Sram ga bodil H konzumarjem naj gre!)

Prav posebno pozornost pa mora posvetiti učiteljstvo, zbrano v »Zavezi«, prvi točki svojega programa — razvoju narodnega šolstva na svobodomiselni podlagi. Svoboda je temeljni pogoj vsakemu naprednemu in zdravemu razvoju: svobode potrebuje razvijajoča se kal, rastoče telo, po luči hrepeneča duša. Če oropajo šolo svobode, ji vzamejo pogoj za razvoj, narodu pa moč, da bi vzgojil može, ki bodo kdaj kot voditelji naroda posvetili vse moči občini, deželi in državi. (Odobranje.)

Res je, da šola še ne obstoji iz onih naprav, ki slone na zakonih, raznih odredbah in drugih zunanostih, kakor jih predpisuje oni, ki ima šolstvo v svoji oblasti. To je samo okvir, ki ga mora izpolniti učitelj s svojim duhom. Kdor hoče torej imeti šolo v svoji oblasti, mora imeti tudi učitelja, če ne dela računa brez krčmarja. To so naši sovražniki že zdavnaj spoznali, kar nam kažejo zasebna klerikalna učiteljišča po vseh kronovinah naše Avstrije. Tu si hočejo vzgojiti izdajalce, ki jih niso našli v naših vrstah. Od teh preti svobodi šole največja nevarnost. Imejmo odprto oko, napeto uho in prepričali se bomo, kako intenzivno delajo naši sovražniki, da dobe šolo v svojo oblast. Podvojimo tudi mi svojo delavnost v tem pogledu! Strnimo se v najtesnejšo falango, da skupno odbijemo napade na svobodno šolo. Ne zaradi nas samih, kakor menijo naši nasprotniki, ne zaradi usode posameznikov stojimo na braniku, temveč da branimo in čuvamo našo cvetko, našo narodno šolo, da ne zapade klerikalnemu zmaju. (Ploskanje.)

Če pa zavlada po naših šolah za trenutek črni klerikalizem, če zažvižga nad hrbti liberalnih učiteljev klerikalni bič, sledeč slabemu zgledu cesarskega Dunaja, smemo biti trdno prepričani, da duh časa razžene mrzlo klerikalno temo iznad lepih poljan in da posije spet solnce svobode v šolske izbe. (Res je!) Iz teh pa izide rod, ki vrže od sebe klerikalne verige, ki bo mislil s svojo glavo in delal po svojem srcu, po svojem prepričanju. O tem sem preverjen tem bolj, ker nam izpričuje zgodovina, da ni resnična trditev, da je prihodnost onega, ki ima šolo v svoji oblasti. Kaže se nam že preobrat na bolje tudi v onih deželah, v katerih tiči in ječi ljudsko šolstvo pod kvedrasto peto svobodo uničujočega klerikalizma. Napredne nemške stranke, ki so apatično stale ob strani v zadnjih desetletjih glede ljudskega šolstva, so se začele gibati in posvečevati šolskemu vprašanju večjo pozornost in delavnost. Da rešijo šolo iz zaduhlih temnih sfer, kjer ni mogoč svoboden razvoj, kamor so jo pritirali brezvestni in brezsrčni sebičneži, in da jo obvarujejo pred klerikalno povodnijo po onih kronovinah, ki še niso okužene, kjer se še razvija in cvete v svobodnem duhu, so ustanovili društvo »Freie Schule«, ki ima namen in smoter izvesti oporoko velikega pesnika: »Luči, več luči!« Slično misijo naj izvršuje v Slovencih naša »Zaveza«. Da doženemo ta smoter, se nam mora pridružiti vsak svobodomiselni in poštenomisleč Slovenec. Trdno zvezani med seboj v močni falangi pojdemo med narod, bistrimo mu um, bistrimo glavo.

Nemudoma na delo! V svojem ožjem delokrogu, v društvih, na javnih shodih, v javnih zastopih deluj vsakdo izmed nas v tem smislu, in uspeh ne izostane, ne more izostati. (Hrupno ploskanje.)

S to iskreno željo, v tem duhu otvarjam XVIII. zborovanje naše »Zaveze«. Moj iskreni podrav vsem, ki ste prihiteli danes tu sem!

Imenoma je pozdravil g. ravnatelja Schreinerja, g. prof. Kožuha, g. okrajnega šolskega nadzornika s Krškega Dragotina Pribila, g. deželnega poslanca Ivana Vošnjaka, g. odvetnika dr. Mayerja in sploh vse goste, ki so prišli h glavnemu zborovanju.

Prva točka dnevnega reda.

Predsednik: Prosim tovariša Ignacija Šijanca, da nam poroča o prvi točki dnevnega reda, t. j. o nerazdeljenem času pouka.

Tovariš Ignacij Šijanec je podal stvarno, zanimivo in globoko preiščeno poročilo.

V nad eno uro trajajočem govoru je utemeljeval nazor, da je nerazdeljeni čas pouka boljši kot dosedaj pri nas uvedeni razdeljeni.

Govornik je svoj referat sestavil na podlagi raziskovanj raznih šolskih higijeničarjev, pedagogov itd. ter na podlagi poročil učiteljstva in staršev onih šol, kjer je tak pouk že uveden.

Najpoprej je pojasnil razmerje med razdeljenim in nerazdeljenim poukom. Sedaj se na naših šolah poučuje dopoldan in popoldan. Vmes pa je ena ura ali dve odmora, ki se porabi za obed in za odpočitek. To je razdeljeni čas pouka. Pri nerazdeljenem pa se poučuje v eni večji dopoldanski celoti. Pouk se začne ob 7., 8. uri, konča se pa ob 12., oziroma nekaj pozneje. Popoldan je prosto. Seveda so med posameznimi urami primerne pavze.

Vprašanje o nerazdeljenem času pouka ni nikaka novotarija. Na Nemškem so že v šestdesetih letih uvedli tak način pouka in se je v tej dobi sploh jako prikupil. Ako bi se tam nameraval odpraviti, kjer je uveden, bi bilo vse ljudstvo nasprotno. Na Avstrijskem je društvo »Deutsche Mittelschule« že l. 1889. v posebni spomenici na ministrstvo se obrnilo za nerazdeljen čas pouka, t. j. za popolno odpravo popoldanske šole. Med Hrvati je v tem smislu pričel intenzivno delovati sedanji župnik dr. Juraj Cenkić, takratni katehet križevških šol. Leta 1904. je vse hrvaško učiteljstvo se pečalo s tem vprašanjem v svojih okrajnih društvih in je pri zborovanju »Saveza« istega leta sprejelo z velikansko večino dr. Cenkićevo resolucijo, ki se glasi za nerazdeljen pouk. V mnogih šolah je tam že uveden tak način pouka.

Po kratkih zgodovinskih črticah je prešel govornik na razloge, ki govore za nerazdeljen čas pouka.

Koristi takega so velike; one so higijeniške, pedagoške, socialne in etičke.

Higijeniške so, ker nerazdeljen čas pouka bolje ugaja zdravju otrok; zakaj on ne zabranjuje pravilnega prebavljanja, pač pa omogoči, da ima otrok več časa in prilike, kretati se v zdravem zraku.

To sta dva najvažnejša higijeniška razloga, četudi jih je še mnogo drugih.

Oni zdravniki, katerim so znani odnosi v šolah in zlasti oni, ki se specialno pečajo s šolsko higijeno, so vsi nasprotniki popoldanskega pouka.

Otroci so popoldne za vsako duševno delo malo porabni, ker so takorekoč zaspani.

Zakaj tako?

Po obedu se navali kri h prebavnim organom, tako je precej krvi odvzeto ostalim organom, največ pa možganom. Naši možgani pa potrebujejo za svoje delovanje $\frac{1}{5}$ — $\frac{1}{6}$ vse množice krvi in morajo pri težkem duševnem delu biti prežeti s krvjo. Iz tega sledi, da v onih urah, ki sledijo obedu, ni mogoče, da bi bil pouk uspešen, ker telo potrebuje krvi v vegetarnih organih. Učenje pa tira kri k možganom. Ako pa silimo otroka k duševnemu delu, silimo kri od prebavil v glavo, zato trpi prebava. Znameniti švedski higijeničar Aksel Key, ena prvih kapacitet na tem polju, zahteva, da ima otrok po kosilu najmanj tri ure počitka.

Ni eden zadnjih, pač eden prvih vzrokov, popoldanski pouk, da imamo dandanes blede, slabotno, nervozno deca, ki trpi na slabi prebavi in zaradi tega na slabokrvnosti.

Duševno delo popoldan in sedenje s stisnjenim želodcem v šoli ovira nadvse delo prebavil.

Otroci se po opoldanski pavzi ne vračajo v razrede čvrsti in okrepljeni, ampak še duševno izmučeni od dopoldneva in počitka potrebni zaradi kosila.

Griesbach je s posebnim aparatom esteziometrom (Ästhesiometer) meril čutnost kože (Empfindungsvermögen) ter dokazal, da ob drugi uri popoldan otrok še ni odpočel od predpoldanskega dela. Ako pa tedaj izmučene možgane zopet napenjamo, je temu posledica resna oškodba zdravja. Razen tega pa bi morali še kri siloma tirati od prebavil k možganom.

Govornik se je še opiral na Wagnerjeva dokazovanja, po katerih še pri triurnem odmoru ni nastopila normalnost pri 84 % otrok.

Nato je navedel in na velikem grafikonu razkazal raziskovanja znanega mestnega fizika v Halli, Schmid-Monnarda. Ta učenjak je 4000 otrok preiskoval na bolešljivosti pri obeh načinih poučevanja. Rezultat je, da je bolehnost pri nerazdeljenem pouku mnogo manjša kot pri razdeljenem.

Četudi se naša deca mnogo giblje v svežem zraku, zlasti na kmetih, vendar pa bi bilo bolje, ko bi se še več.

Ako smo pravi rodoljubi, gledati nam je na to, da bo naš narod postajal vedno čvrstejši, žilavnejši in močnejši. Bolje je, če vzgojimo korenjaške može in zdrave žene, kot pa bolehen, mehkužen rod, ki bi sicer znal zajemati iz virov znanosti in umetnosti, pri tem pa bolehal in hiral.

Nerazdeljeni pouk da otrokom več prilike kretati se v svežem zraku kot razdeljeni. Pri sedanjih razmerah često silimo in tlačimo otroke v zaduhle prostore, polne praha in ogljikovega dioksida. In teh nebodijihitreb je pa ravno popoldan razred poln, zlasti po zimi in v dnevih slabega vremena, ko se ne morejo šolske sobe dovolj zračiti, ker ostanejo oddaljeni otroci v šoli čez opoldansko pavzo. Meyrich je dokazal, da na en gram šolskega prahu pride 20 milijonov mikroorganizmov. Ta prah seda na pljuča in provzroča razne bolezni.

Ogljikov dioksid pa je tudi jako škodljiv. Kemičar mesta Berlina, učenjak Pettenkofer, je našel, da je že ena promila ogljikovega dioksida škodljiva človeškemu organizmu. Ako ga je pod $0,7\%$, ne škoduje. Naše šole pa ga imajo 5 — 8 — 10% in še več.

Dr. Hesse je dognal, da se za vsaki dve uri naredi v šoli do $3,5\%$ ogljikovega dioksida. Dr. Burgerstein je izračunal, da mora na vsakega otroka odpasti na eno uro 25 m^3

svežega zraka, ki se mora pa po petkrat v tej dobi izpremeniti, da bo »zračni kubus« imel po manj kot eno promilo ogljikovega dioksida.

Take so pa ventilacije po naših šolah!

Časih se čudimo, da nam otroci tožujejo o glavobolu, da težko in naglo dihajo, da je otripanje srca nepravilno itd. Poiščimo vzroke temu in videli bomo, da so temu krive dosti naše šole. Uvedemo pa nerazdeljen pouk, izboljšalo se bo v tem oziru mnogo. Šolskega praha in ogljikovega dioksida bode manj, več pa kretanja v svežem zraku.

Znanstveno in praktično je dokazano, da je popoldanski pouk higijenično malovreden.

Pedagoške koristi nerazdeljenega časa pouka se ozirajo na psihološke momente. Uspeh vsega pouka je zavisen največ od pazljivosti in razpoloženja v šoli.

Pazljivost pa je popoldan slaba, kakor smo slišali, zaradi procesa prebavljanja in zaradi duševne utrujenosti od predpoldneva. Prvo uro je otrok v šoli popolnoma zaspan in nepazljiv, drugo pa nemiren.

Govornik je citiral iz spomenice praškega učiteljskega društva na ministrstvo, nato iz poročila v Königsbergu in iz izjav direktorja Heina in končno še omenil dr. Wagnerja, ki pravi: »Der Nachmittagsunterricht ist pädagogisch fast wertlos, da er mit ermüdeten Kindern arbeitet«.

Za naše razmere pa je nerazdeljen pouk velike socialne važnosti. Povsod je pomanjkanje delavnih moči radi izseljevanja delavskega stanu.

Kmet je primoran, ali hoče ali ne, uporabljati otroke za lažja dela, kakor za pašo, varovanje manjših bratcev in sestic itd.

Kmetu se mora olajšati šolanje. Ponekod so vneti za poldnevni pouk. To pa je nesmisel, ker vsak pouk popoldan je zanič.

Če uvedemo v naše šole samo dopoldanski pouk, bodo tudi kmalu utihnili umetno zbujeni glasovi po poldnevem pouku.

Saj bo pa kmetu tudi precej pomagano.

Glede etiških koristi se je omejil govornik na hojo v šolo in iz šole ter zlasti na ono uro med dopoldanskim in predpoldanskim poukom.

Končno je predlagal referent svojo tezo, ki se glasi za nerazdeljen pouk. — (Govorniku vsestransko ploskajo.)

Predsednik: Otvarjam debato, in sicer najprej glede šol na kmetih. K besedi se je oglasil tovariš Lichtenwalner.

Tovariš Lichtenwalner: Nekateri učitelji, to moram poudarjati, so proti nerazdeljenemu pouku z gospodarskega, ne pa z edino pravega pedagoškega stališča. Vsi priznani zdravniki pa so proti popoldanskemu pouku. Da se kolikormoči zedinimo, predlagam kompromis. Skupne velike počitnice naj trajajo od 15. julija do 15. septembra, a do konca oktobra naj bo uveden nerazdeljeni (dopoldanski) pouk.

Tovariš Šega se je v daljšem, temeljitem govoru iz lastnih izkušenj zavzemal za razdeljeni pouk. Opiral se je na pomisleke, ki smo jih bili že obširno obrazložili v svojem listu (št. 22.) na uvodnem mestu ter dokazoval, da bodo krajne šolske oblasti v kljub nerazdeljenemu pouku izkušale učiteljstvo upreči tudi v popoldanski pouk, in sicer za minimalno nagrado, da si obenem prihranijo novo učno osebo.

Izvajanjem tovariša Šega se je pridružil tudi tovariš L. Černej.

Tovariš Crnagoj se je izrekel za Šijančevo mnenje. V izbornem govoru je dokazoval koristi nerazdeljenega pouka.

Povedal je, da je bil on prvi, ki je že l. 1903. iz lastne inicijative izposloval za svojo šolo za tri poletne mesece samo dopoldanski pouk. S tem je zadovoljil starše in otroke ter dosegal izvrstne učne uspehe. A tudi učiteljstvo se oddahne, ker ni stroj, da bi delalo brez oddiha. Učiteljstvo stori, kolikor more. Ako bi ga pa v kljub temu hoteli upreči še v popoldanski pouk, naj zbolijo. (Hrupno odobravanje.)

Stvarna in mirna izvajanja tovariša Črnagoja so napravila na prisotne najlepši vtisk.

Tovariš Fr. Brinar je predlagal, naj se nerazdeljeni pouk uvede od časa do časa za poizkušnjo. Obenem je predlagal konec debate glede pouka na deželi. (Zadnje sprejeto.)

K stvarnim opazkam so se oglasili tovariši Lichtenwalner, Šega in Černej.

Tovariš Šega je predlagal, naj se izreče skupščina za celodnevni razdeljeni pouk s presledki, ki jih določa novi učni in šolski red. Njegov predlog pa ni bil sprejet.

Tov. Vrečko se je izrekel proti oktroiranju počitnic.

Tovariš Černej je govoril zoper prvi del Brinarjevega predloga, ki je tudi odpadel.

Ravnatelj Schreiner, dasi ni imel namena govoriti, je naglašal, da odločujejo pri tem glavno psihološki vzroki. Kar velja za mestne, velja tudi za kmetiške šole. Kaj govorijo pri tem kmet, meščan ali obrtnik, nas ne sme nič brigati. Priznani zdravniki pravijo, da ni popoldanski pouk nič vreden, psihologi pa pravijo, da je še manj kot nič vreden.

V debato so še posegli z nekaterimi opazkami tovariši Likar, Šega in Črnagoj.

S tem je bila debata zaključena, in predsednik je dal na glasovanje poročevalčevo resolucijo:

»XVIII. glavna skupščina »Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev«, vršeča se dne 3. junija 1906 v Šoštanju, priznava v principu velike koristi nerazdeljenega časa pouka.«
Resolucija je bila sprejeta.

Druga točka dnevnega reda.

Prehajamo k drugi točki dnevnega reda. Prosim tovariša Strmška, da nam poda svoje poročilo o učiteljevem delovanju izven šole.

Tovariš Strmšek je poročal o učiteljevem delovanju izven šole strokovnjaško in premišljeno. Poročilo, ki ga priobčimo pozneje, je bilo zgrajeno na teh-le tezah:

1. Delo za gmotne koristi naj prevzame učitelj le v sili in le takrat, če z njim ne oškoduje svojega osebnega in stanovskega ugleda.

2. Našo stanovsko organizacijo mora vsak učitelj pospeševati, kolikor največ mogoče.

3. Učitelj bodi vsakomur dobrohoten in postrežljiv prijatelj, a nikomur hlapec.

4. V svojem občevanju z drugimi stanovi naj učitelj vedno kaže, da jih spoštuje, ker so vsi enako potrebni in enakovredni.

5. Učitelj bodi delaven tudi izven šole ter pospešuj povsod izobrazbo in napredek naroda, posebno pa neguj možatost in samostalno mišljenje med njim.

6. Pri vsem tem naj se pa učitelj loti le tistega dela, ki ga popolnoma razume, da se pred nikomur ne osmeši.

Predsednik: Otvarjam debato. Tovariš Šega se je oglasil k besedi.

Tovariš Šega: Ne strinjam se s poročevalčevim izvajanjem, da bi učitelj ne politikoval s kmeti. Obratno. Učiteljeva dolžnost je, poučevati ljudstvo o važnih dnevnih političkih vprašanjih, ker smo učitelji tudi izven šole. Vrhutega pa se tudi naše razmere ne izboljšajo prej, dokler ne bo ljudstvo političsko zrelo. Duhovniki se poslužujejo vsake prilike, da si pridobivajo pristašev. Kar sme duhovnik, to sme tudi učitelj. (Odobranje.)

Tovariš Kelc je navajal drastiške zglede, ki dokazujejo, da ima na Štajerskem*) mežnar več pravic v politiki nego učitelj.

Tovariš Černež je priznal, da je tudi eden tistih, ki ljubijo slogo. A tako slogo, ko sedi eden pri mizi, drugi pa leži pod mizo, naj vzame vrag! (Viharno odobranje.) Poučujmo ljudstvo s preudarkom in previdnostjo, da se privadi svetlobi, ko gleda iz teme. Nagla izprememba bi mu vzela vid. Narod bo že izpregledal in se navadil, da bo prenašal tudi svetlobo, ko se reši sedanje teme. Najprej moramo privaditi mladino, da bo z lastno pametjo presojala, kaj je resnice na tem, kar slišijo govoriti ali kar berejo. (Burno pritrdjevanje.)

Tovariš Česnik je govoril za snovanje zadrug in posojilnic.

Poročevalec je odgovarjal na razne pomisleke ter vzkliknil: »Dajte nam (Štajercem!) polovico Tavčarja, pa začnemo delovati kakor na Kranjskem. (Ploskanje.) Šusteršiča že imam! (Klici: Korošca!)

Predsednik: Debata je zaključena, ker se ni nihče več oglasil k besedi. Dajem na glasovanje predlagane teze. Kdor je zanje, naj dvigne roko!

Vse roke so se dvignile. Teze sprejete enoglasno.

Tretja točka dnevnega reda.

Predsednik: K tretji točki dnevnega reda, k predlogom in nasvetom, se je oglasil tovariš Kocbek.

Tovariš Kocbek: Vsak član učiteljstva bodi član svojega okrajnega učiteljskega društva. Samo ako dotični okraj nima svojega učiteljskega društva ali zaradi posebnih krajevnih razmer, bodi član kateregakoli drugega, zastopanega v »Zavezi«. Če kdorkoli preneha biti član svojega okrajnega učiteljskega društva, ga ne sprejmi nobeno drugo društvo.

Po debati, ki so se je udeležili tovariši Vrečko, Črnagoj, Fr. Brinar, Gradišnik, Kelc in Kocbek, je bil predlog sprejet.

Predsednik: Želi še kdo besede? Tovariš Bernot.

Tovariš Bernot: Vsak član okrajnega učiteljskega društva deluj z vsem svojim vplivom na to, da se osnuje, vzdržuje in veča društvena matična glavica. (Sprejeto.)

Predsednik: K besedi se je oglasil tovariš Mahkota.

Tovariš Mahkota: Prosim pojasnila, kako stališče zavzema »Zaveza« nasproti družbi sv. Cirila in Metoda? Nasvetujem, naj učiteljstvo ničesar ne stori za družbo, dokler ne dobi častnega zastopstva v njenem odboru.

Predsednik: O tem smo se že posvetovali včeraj pri seji upravnega odbora. Sklenili smo, da naznanimo vodstvu te družbe, da kandidiramo v odbor tovariša Črnagoja. (Klici: Eden je premalo!) Za sedaj samo Črnagoja! Učiteljstvo nima sedaj v odboru družbe sv. Cirila in Metoda oficijalnega zastopnika, ker je vstopil tovariš Porekar v odbor na lastno roko in ga torej »Zaveza« ne priznava za oficijalnega zastopnika učiteljstva.

*) Tudi na Kranjskem.

Uredn.

Sklep.

Predsednik: Ker se nihče več ne oglasi k besedi, izjavljam, da je dnevni red izčrpan. Zahvaljam vse udeležence, ki so z zanimanjem prisostvovali današnjim razpravam, zahvaljam zlasti tovariše poročevalce in gospoda poročevalca »Slovenskega Naroda«. Presrčno zahvalo izrekam pripravljalnemu odboru in vsem šoštanjskim Slovincem in Slovenkam. Naj bi naša posvetovanja rodila mnogo sadu v prid našemu šolstvu, našemu stanu in našemu narodu! S to željo zaključujem XVIII. glavno zborovanje!

Klici: Živio, predsednik!

Banket.

Po glavnem zborovanju so se skupščinarji zbrali na krasnem vrtu hotela »Avstrija« k banketu. Udeležilo se ga je 190 oseb. Pri banketu je svirala godba, vmes so prepevali pevci.

Prvi je izpregovoril g. deželni poslanec Vošnjak, ki je slavil delo slovenskega učiteljstva ter nazdravil z navdušenimi besedami »Zavezi«.

Za napitnico se je zahvalil tovariš Gangl, poudarjajoč, da smo zopet preživeli svoj praznik, ki ga je posvetilo naše resno delo. Delo je naprednemu učiteljstvu ponos, razvedrilo in uteha. Naše delo je tako pošteno in tako uspešno, da si pridobivamo vedno več prijateljev. Nazdravil je prijateljem naprednega učiteljstva.

G. prof. Kožuha je pozdravil »Zavezo« v imenu mladega profesorskega društva. Skupščinarji so sprejeli ta pozdrav s toliko večjim veseljem, ker je bil to prvi oficijalni pozdrav, ki jim je došel od srednješolskih tovarišev.

Tovariš V. Strmšek je nazdravil pripravljalnemu krajevnemu odboru in njega zaslužnemu častnemu predsedniku, g. poslancu Vošnjaku.

Tovariš L. Černež se je zahvalil g. prof. Kožuhu za napitnico in je dvignil čašo na čast in rast profesorskemu društvu.

Tovariš Česnik je napil z vznesenimi besedami slovenskemu narodu.

Vrsto napitnic je zaključil tovariš Gradišnik, ki je proslavljal narodno ženstvo.

Po banketu smo se razšli, da si ogledamo trg in krasno, slikovito njegovo okolico. Zbrali smo se zopet zvečer pri koncertu.

Brzobjavni pozdravi.

Došli so ti-le brzobjavni pozdravi:

Ajdovščina. Vrlim zborovalcem naše dične »Zaveze« presrčen pozdrav. Obsojamo pa vse nam sovražne nasprotnike.

Bajt, Kavš, Strel.

Bazovica. Zborovalcem pozdrave. Naprej za svobodno šolo!

Gruntar, Urbančič.

Bojanov Chrudim. Vašemu rokovanju, Vaši zabavi, Vašemu podnikanju ve prospěch školství, národa a vlasti volá hlučné a srdečné: Na zdar!

Adolf Schuster, řid. učitel.

Gornji grad. Telesno hrom, duševno le pri vas. Slava, slava vsem udeležencem.

Dedič.

Gradec. Pri glavni skupščini zbranemu učiteljstvu kliče: Neustrašeno naprej po začrtani poti!

Akad.-teh. društvo »Triglav«.

Koper. Današnji skupščini najboljši uspeh! Živela »Zaveza« in njeno vrlo vodstvo!

Plesničar.

Ljubljana. Širiteljem prosvete in omike, teh dveh glavnih stebrov zdravega napredka, moje iskrene pozdrave!
Župan Hribar.

Ljubljana. Dični »Zavezi« sijajne uspehe.

Burnik, Pelko, Škof.

Loka pri Zidanem mostu. Ob bojniški postelji sestrice stoječ, sem v duhu z vami. Naj uspeva, raste in se razcvita »Zaveza«. Na zdar!
Mira Jerkova.

Maria Enzersdorf. Dobro učiteljstvo je vir narodove sreče. Važnemu zborovanju želi najboljši uspeh

Jakob Pukl, predsednik dunajske »Zvezde«,

Medvode. Delu in trudu slava in čast, klevetnikom našim pogin in propast! Živeli naši voditelji Dimnik, Gangl, Jelenc!

Anton Germek, Antonija Germek, Ivan Kiferle,

Alojzij Potočnik, Andrej Rapè.

Ormož. Zadržan udeležiti se zborovanja, bivam v duhu z vami, želeč dobrega uspeha vašemu delovanju. Živeli vrli boritelji za svobodo naše šole! Vsem kolegijalni pozdrav!

Josip Troha, delegat šentlenartskega uč. društva.

Solkan. Zavednost in hladnokrvnost dičita svetovnoslavne zmagovalce. Bratje in sestre, torej zavedno in pogumno naprej preko Scile in Karibde v hram zmage in miru. Živeli zborovalci!
Učiteljsko društvo Solkan.

Tolmin. Vzgojaj, vodi in širi križem slovenske domovine jeklene značaje, stanovsko samozavest in neustrašeno odločnost v dosego boljših časov, šolstvo in mili nam narod! Živelo razsvetljujoče »Zavezino« glasilo! Slava učiteljskemu parlamentu!
Andrej Vrtovec.

Toplice. Krepko naprej za naše interese! Živeli zborovalci!
Gregorič, Reininger.

Zagreb. Savez hrvatskih učiteljskih društava i Hrvatski pedagoški književni zbor od srca pozdravljaju braću svoju Slovence, koji se sastali, da rade oko prosvjete naroda našega! Bog blagoslovi vaš rad!

Bosariček, predsjednik.

Pismo je pozdravilo skupščino tudi uredništvo »Preporoda« iz Zagreba.

Koncert.

Zvečer ob 8. uri se je začel v veliki dvorani hotela »Avstrija« koncert, ki ga je priredilo »Šaleško učiteljsko društvo«. H koncertu je prihitelo toliko odličnega občinstva in učiteljstva, da je bila dvorana natlačeno polna. Vzpored je obsegal te le točke:

- 1.) Fučik: »Triglav«, koračnica.
- 2.) V. Parma: »Rokovnjači«, overtura.
- 3.) H. Volarič: »Slovan na dan«, mešan zbor s samospevom za sopran in alt.
- 4.) a) P. I. Čajkovsky: »Romanca«.
- b) Delphin-Alard »Muette de Portici« — Finale, igra na gosli g. Beno Serajnik, spremlja na klavirju gdč. M. Schreinerjeva.
- 5.) Fr. Schubert: »Na tujih tleh«, poje g. R. Vrabl, spremlja na klavirju gdč. F. Kolškova.
- 6.) St. Pirnat: »Žalost«, osmeroglasen mešan zbor.
- 7.) Raha: »Venec slovenskih narodnih pesmi«.
- 8.) Fr. Gerbič: »Gondolirjeva pesem«, četeroglasen ženski zbor.
- 9.) Fr. Gerbič: »Slovanski brod«, moški zbor.
- 10.) K—a: Overtura v F-dur.
- 11.) Trišler: Slovanska koračnica.

Pred vsem je treba čestitati koncertnemu vodji, tovarišu Antonu Neratu, ki mu gre zasluga, da je koncert uspel naravnost sijajno. Njegova večča taktirka je vodila mešani in moški zbor ter šoštanjsko godbo tako premišljeno in s tako sigurnostjo, da je bil uspeh vsestransko najpopolnejši. Bilo je treba mnogo dela, pevkam in pevcem mnogo požrtvovalnosti, da so izpričali v taki harmoniški celoti pravo razumevanje prevzete naloge. Najlepše je učinkovalo pri izvajanju pevskih točk ravnotežje med posameznimi glasovi. Vsi so kipeli kakor iz enega grla. Poleg tega je navdajalo pesmi s peštrim življenjem fino izvajanje dinamiških znamenj. Oboje pa je prisodilo koncertu umetniško vrednost. Tudi šoštanjka godba je izvršila svojo nalogo v splošno zadovoljnost in je žela zato tudi splošno odobravanje.

Pièce de résistance sta tvorila z mojstrskim izvajanjem zgoraj navedenih točk tovariša Beno Serajnik in Rudolf Vrabl, naša ljuba, stara znanca, prvi virtuoz-violinist, drugi odličen pevec-baritonist. Iz strun Serajnikovih gosli je govorila duša, v Vrablovem glasu pa je trepetal izliv njegovega lirskega čustvovanja. Obema mojstroma je prirejalo občinstvo burne ovacije, ki so se poleg le šele tedaj, ko sta dodala nove komade. Oba tovariša sta imela izvrstno podporo v gdč. M. Schreinerjevi in gdč. F. Kolškovi, ki sta ljubeznivo prevzeli spremljevanje na klavirju. Obe gospici sta izborni igralki, ki zaslužita odkritosrčno priznanje.

Po krasno uspelem koncertu se je razvil živahen ples, ki je napravil napornemu dvodnevemu duševnemu delu vesel konec.

Odhod.

V ponedeljek zjutraj je odpotoval en del skupščinarjev na Koroško, drugi pa so se odpeljali proti Celju. Pri odhodu teh so se zbrali na kolodvoru k slovesu šoštanjki rodoljubi. Učiteljstvo je zapelo nekaj navdušenih zborov. Segli smo si v roke, zahvalivši še enkrat krajevni odbor za prijaznost in gostoljubnost. Potem smo se odpeljali proti Celju in se razšli na svoja mesta z zavestjo storjene dolžnosti in s hrepenenjem po nadaljnem delu.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca vel. travna 1906 K 78.818·27.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Zasluzna desetletnica.

Dne 9. t. m. je minilo deset let, kar je postal župan beli Ljubljani g. Ivan Hribar. Ni naš namem in tudi naša naloga ni, da bi naštevali ogromne zasluge, ki si jih je pridobil g. župan Ivan Hribar za razvoj in napredek slovenske prestolice, ampak omeniti hočemo v kratkih besedah g. župana Iv. Hribarja zasluge za razvoj ljubljanskega šolstva, ki je v tem desetletju glede na zgradbo novih šolskih poslopij, na ustanovljenje novih šol in razširjanje že

obstojećih šol rapidno napredovalo. Njegova zasluga je, da se je zgradila leta 1901. za slovensko dekliško osemrazrednico novo šolsko poslopje, ki je pravi kras za mesto Ljubljano. Istega leta se je po njegovem prizadevanju ustanovila III. mestna deška ljudska šola in l. 1902 se je pa II. mestna deška 5 razrednica razširila v osemrazrednico. Njegovo delo je tudi sklep občinskega sveta ljubljanskega iz l. 1904, glasom katerega se bo v bližnji bodočnosti zgradilo za III. mestno deško šolo novo šolsko poslopje in da se bo ustanovila II. mestna slovenska dekliška šola ter zgradilo zanjo novo šolsko poslopje. Ustanovitev slovenske višje dekliške šole, ki se bo zanjo zgradilo letos novo šolsko poslopje, je v prvi vrsti zasluga g. župana Ivana Hribarja. Njegova zasluga je tudi, da je v tiru tudi vprašanje o ustanovitvi deške in dekliške meščanske šole v Ljubljani. Za njegovega županovanja se je ustanovilo na meščanskih ljudskih šolah 30 novih razredov. Šolarske in lokalne učiteljske knjižnice ter zbirke učil so se izdatno pomnožile, da se tudi v tem oziru kosa lahko z vsakim velikim mestom. In vse to in še marsikaj je zasluga v prvi vrsti župana Ivana Hribarja, ki mu kličemo ob njegovem zaslužnem desetletnem jubileju: »Još mnoga ljeta — v srečo in ponos slovenskemu narodu!«

Sokolstvo in učiteljstvo.

Od »Slovenske sokolske zveze« je dobilo predsedništvo naše »Zaveze« to-le pismo:

Slavno predsedstvo »Zaveze« avstr. jugoslov. učit. društev!

»Slovenska sokolska zveza«, ki je zborovala dne 3. rožnika t. l. v Brežicah, je sklenila, da brzojavnim potom pozdravimo posestrimo, »Zavezo avstr. jugoslovanskih učit. društev«. Ni nam pa bilo mogoče izvršiti tega svojega sklepa, ker je naše zborovanje trajalo do 1/4 9. uro zvečer. Vsled tega nam je radostna dolžnost, da Vam svoj pozdrav pošiljamo tem potom.

V smislu sklepa naše »Zveze« pristavljamo svojemu iskrenemu pozdravu prav tako iskreno željo, da jugoslov. učiteljstvo, posebno slovensko učiteljstvo, stopi v krog naše sokolske organizacije. Pričenjamo ustanavljati sokolska društva po deželi in znatno bi bilo olajšano naše delo, ako bi imeli svojo oporo v učiteljstvu, ki ga, žal, docela pogrešamo v naših vrstah. Najvažnejši činitelj v vsakem sokolskem društvu je vaditelj, ki mora poleg skromnega znanja imeti visoko mero inteligence, da zamore popolnoma izpolniti svoje mesto. Kdo nas v tem pogledu podpiraj zlasti na deželi, ako ne učitelj?

Prosimo Vas, da naš podrav in prostodušno izraženo našo željo primernim načinom sporočite vsemu učiteljstvu. Na zdar!

Predsedstvo »Slovenske sokolske zveze«.

Dr. Ravnihar
starosta.

Bogumil Kajzelj
tajnik.

Pisarna

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer.

XXXV.

Vprašanje: Leta 1902. sem bil od deželnega šolskega sveta kaznovan, da se mi je odtegnila funkcija nadučiteljeva ter prestavljen bi bil imel biti. Toda rekuriral sem na naučno ministrstvo, ki mi je kazen reduciralo na »odreko pravice do pripoznanja tekoče petletnice.« Dotični pasus naučnega ministrstva slove doslovno tako; »Das k. k. Unterrichtsministerium fand (in Würdigung alles diesen) die verhängte Strafe auf die strafweise Entziehung des Anspruches auf die in das laufende Quinquennium betreffende Dienstalterszulage, herabzusetzen.«

Ta kazen se mi je odmerila z razsodbo c. kr. naučnega ministrstva z dne 17. novembra 1902, št. 10.194.

Jaz sem napravil izpit učiteljskega usposobljenja dne 30. aprila 1880, definitivno sem pa postal 24. oktobra 1880. Zdaj imam 4 kvinkvenije, a ker sem po gori omenjeni ministrski kazni 3 leta brez kakega očitavanja služboval, sem vložil lansko leto prošnjo na c. kr. okr. šol. svet, da naj se mi nakaže 5. petletnica. A c. kr. okr. šol. svet mi je prošnjo odbil s to motivacijo: »C. kr. okr. šol. svet je sklenil v svoji seji z dne 2. dec. 1905., da se Vam ne pripozna peta starostna doklada, in sicer v prvi vrsti zaradi razsodbe c. kr. ministrstva za uk in bogočastje z dne 17. novembra 1902., št. 10.194, s karero se Vam je odrekla pravica do pripoznanja tekoče petletnice.«

Zdaj pa vprašam a) Ali nimam vendar pravice do pete kvinkvenije? in b), ako je nimam: Za koliko let pa velja gori omenjena ministrska kazen? in c) Kaj naj storim, da se mi vrne materialna škoda? Učiteljski mučenik.

Odgovor: a) Do pete kvinkvenije žalibog nimate pravice, ker je Vam naučno ministrstvo na podlagi kranjskega deželnega šolskega zakona z dne 29. aprila 1873 to pravico odreklo. b) Ta ministrska kazen velja za dobo od 24. okt. 1900 do 24. okt. 1905; torej boste imeli pravico do pete ob enem z dnje (žalibog) kvinkvenije 24. okt. 1910. c) Ne vemo poti, katero bi nastopili, da bi se Vam povrnila materialna škoda.

V nekem oziru ste Vi, ker Vas dobro poznamo, (pero Vas je izdalo, četudi se niste podpisali) res »Učiteljski mučenik«. Kazni namreč, ki so Vam jo letos odmerili, za svoje za dnje malenkostne pregreške res niste zaslužili.

Pri Vas se žalibog ni upoštevalo nikdar, kadarkoli so Vas nižje in višje inštanice sodile, koliko ste Vi Slovencem, osobito slovenski mladini koristili s svojim izvrstnim in neumornim peresom. To pa prihaja od tod, ker deli slovenskim učitejem ne le kruha nemška gospoda, ampak ker nam ta nemška birokracija tudi šibo plete. Kdor se pa od služečih Slovencev tem krutim Nemcem in njim služečim birokratom ne klanja, temu se slabo godi.

Dohtar Sila.

 Naročajte samo pri tvrdkah, ki objavljajo oglase v našem listu. — Pri naročilih se sklicujte na oglase našega lista!

Oblast — učitelj.

»Oblastva so po svojih zastopnikih očrtaleta gotovo — v pravem pomenu besede — kako je postopati v zakonih vsem osigurano in zajamčeno pravico, oziroma dolžnost v prospeh in blagor napredka, omike, vzgoje in šole. To se sedaj tudi izpolnjuje in se bo, v kolikor se da v naprej viditi, še bolj zavedno, dosledno in natančno — ker v delu je napredek; ljubezen do stvari nam kaže veljavnost oblasti do učiteljstva, kakor tudi učiteljstva do oblasti, izpopolnjeva to, kar nam je dano od članov v blaginji po vladi, ki jo zastopamo ali ne zastopamo indirektno.«

Pod tem naslovom smo prijavi v 20. in 21. št. svojega lista članek, ki ga je napisal tovariš Anton Maslo, kot on pravi, z namenom, da pomiri zaradi kršenja zakonov razburjene duhove v Istri. Mi smo že povedali, da se ne strinjamo s člankarjevimi izvajanji, a kdor članek pazno prebere, spozna, da je takšen, da ne bo pomiril razburjenih duhov, a razdražil jih tudi ne bo. Vendar je v članku nekaj takšnih odstavkov in stavkov, ki bi jih utegnili nekateri oblastniki porabljeni v svojo korist, da bi s tem zagovarjali vse dosedanje in prihodnje šikanije kot sredstva v prospeh in blagor napredka, omike, vzgoje in šole. Da onemogočimo to, smo se namenili, da si članek natančneje ogledamo in ga primerjamo z dejanskimi razmerami v Istri. Iz tega namena smo prepisali na čelo tega članka odstavke, kjer trdi tovariš Maslo, da so oblastva svojim zastopnikom očrtaleta — v pravem pomenu besede — kako je postopati v zakonih vsem osigurano in zajamčeno pravico, oziroma dolžnost v prospeh in blagor napredka, omike, vzgoje in šole. Tu se nehote vprašamo, s čim so to naredila oblastva in katerim zastopnikom?

Jako bi bili hvaležni, če bi nam tovariš Maslo odgovoril na to vprašanje, zakaj vsa kršenja zakonov, ki smo jih že opisali v svojem listu, ne kažejo, da so oblastva skrbela, da njih zastopniki v pravem pomenu besede razumejo zakon, pač pa jim dovoljujejo, da ga smejo po svojem namenu svojevoljno razlagati kakor se jim ljubi, samo da ložje šikanirajo sebi neljubo učiteljstvo. Takih primerov smo že mnogo opisali, a imamo jih še, s katerimi bomo postregli ob priliki. Kot zastopniki šolskih oblasti, ki pridejo z učiteljstvom v dotiko, se morejo vpoštevati okrajni in deželni šolski nadzorniki. Ti bi bili res prav na pravem mestu, ako bi znali in hoteli upoštevati zakone, da bi pomirili razburjenost zaradi kršenja zakonov. Ne bilo bi jim treba nič drugega, kakor zakone upoštevati in se po njih ravnati, pa bi bil mir. Povedali smo že mnogokrat v tem listu, da ravno nekateri nadzorniki niso sposobni po zakonu se ravnati, ker ali zakona ne poznajo ali ga vedoma nočejo vršiti, ker hočejo pokazati, da so oni gospodje, a učitelj naj bo prepokorni sluga. To smo že povedali, a nam do danes niso ovrgli nobene naše trditve. Kaj ovrgli! Saj nam niso niti ugovarjali, kar kaže očito, da smo vselej resnico poročali. Vendar naj danes dodamo še nekaj v dopolnilo slik iz Istre, in tovariš Maslo lahko sam spozna, ali res skrbe šolske oblasti, da se izpolnjujejo zakoni.

Pečati se hočemo v prvi vrsti z dejanji okrajnega šolskega nadzornika za slovanske šole v koprskem okraju. Mi smo tudi o njem že nekaj povedali, a vendar dostavljamo še to:

Ministrska naredba z dne 17. oktobra 1874, št. 623, zapoveduje vsem članom šolskih svetov strogo uradno taj-

nost, in ministrska naredba z dne 13. julija 1870, št. 1770, določuje, da se ne sme objavljati iz uradnih protokolov onega, kar bi lahko škodovalo službenim ali privatnim osebnim ozirom. V koliko vrši koprski okrajni nadzornik ti naredbi, je razvidno iz tega.

Pred par leti je bil prestavljen iz službenih ozirov učitelj v neki kraj samo zato, da se je lahko šikaniralo učitelja, ki je prej tam služboval. Slednjega učitelja so izkušali poprej spraviti v disciplinarno preiskavo, a deželni šol. svet je zavrnil to z izgovorom, da ni povoda za preiskavo, in mi mislimo, če ni bilo povoda za preiskavo, ni bilo povoda tudi za premeščenje. Novega učitelja pa ni marala in ga ne mara še danes občina, ker še vedno misli, da je tudi on vzrok, da so premestili prejšnjega priljubljenega učitelja. To je bilo vzrok, da ni tudi šol. mladina slušala novega učitelja, zaradi česar je bil v šoli slab napredek, kakor se je izjavil okr. šol. nadzornik, a ne samo proti dotičnemu učitelju, ampak povsod, koder je kesneje nadzoroval. Ali je bila to uradna tajnost?

Drugo leto si je izbral nadzornik za nadzorovanje dan po največjem shodu in semnju v občini. Dan shoda je bilo v vasi raznih trgovcev, komedij in panoram. Kdor je pozkušal v šoli, ve, kako so raztreseni otroci po kakšnem shodu. Nadzornik zopet ni bil zadovoljen z napredkom in zopet je to pripovedal, koder je kesneje hodil. Nadzornikova nezadovoljnost je naredila tako poročilo dež. šol. svetu, da je dobil učitelj od njega — grajo. Učitelj je pohlevno potrpel, ker je mislil, da ve sam za to. Glej smole, drugi tovariši so vedeli za njegovo grajo, še preden je on komu o nji povedal, a nekateri so vedeli še celo prej, preden jo je dobil. Kdo je poskrbel za to razglasitev?

Isti nadzornik letos nadzoruje in z veseljem pripoveduje vsakomur, da bosta dva tovariša suspendirana. Kdor pozna § 51. dež. zakona z dne 30. marca 1870, št. 19, ki določuje predpogoje suspendaciji, in kdor pozna ta dva tovariša, vidi, da ni vzrokov, zaradi katerih bi se ju smelo suspendirati. Edini vzrok, zavoljo katerega bi jih okr. nadzornik rad suspendiral in bi jih tudi že bil, ako bi smel, je ta, da znata in branita svoje in sploh učiteljske pravice zakonito dovoljenim pravnim potem ter se ne pustita šikanirati, kakor želi okraj. šol. nadzornik.

Iz povedanega je vsakemu razvidno, da ni mogoče tega nadzornikovega govoričenja drugače označiti, kakor z navadnim škodoželjnim obrekovanjem, ki je po avstrijskem kazenskem zakonu zabranjeno. Iz pričujočega pa je tudi razvidno, da so poročila okr. šol. nadzornika glede nadzorovanj objektivno dvomljivega pomena; razvidno pa je tudi, da se duhovi ne bodo pomirili, dokler vlada dovoljuje, da opravljajo nadzorniško službo možje takega kalibra.

Mi vemo, da draži duhove med učiteljstvom v Istri tudi sledeče dejstvo: V Istri jih je izmed slovanskih ljudskih šol večina s hrvaškim učnim jezikom. Celi okraji so, ki imajo samo hrvaške šole, namreč: Lošinj, Krk, Pulj, Pazin, Poreč, v Voloskem je tudi večina hrvaških šol in le v koprskem okraju so hrvaške šole v manjšini. Pri takih razmerah vendar nista deželni šol. svet in ministrstvo spoznala za vredno, da bi bil imenovan vsaj v katerem okraju Hrvat okrajnim šol. nadzornikom. Ali si je mogoče misliti, da bi hrvaško učiteljstvo preneslo tako nezasluzeno zaušnico mirnim potom? S tem se duhovi gotovo ne pomirjajo! Tudi Slovenci se ne moremo ponašati z imenovanimi nadzorniki; zakaj le eden je izbran izmed ljudskošolskega učiteljstva. Kako drugače je med italijanskimi nadzorniki; med štirimi so trije ljudsko-

šolski učitelji. Ali ni to očitno zapostavljenje slovanskega ljudskošolskega učiteljstva? Ali ni to dejstvo, da mora razburjati duhove, čeravno sta trdili »Omladina« in »Edinost«, da je italijansko učiteljstvo kvalitativno slabše kakor slovansko?

Zato rečemo, da bi moral tovariš Maslo odstavek, ki smo ga pripisali na čelo tega spisa, napisati v sledečem smislu: Oblastva bi morala očrtati — v pravem pomenu besede — svojim zastopnikom, kako jim je postopati, da se vrši v zakonih vsem osigurana in zajamčena pravica, oziroma dolžnost v prosep in blagor napredka, omike, vzgoje in šole. To se do sedaj ni izpolnjevalo in tudi se ne bo, dokler vladajo take razmere. Četudi je v delu napredek, vendar pravega uspeha ne more biti, ker oblastva ne kažejo ljubezni do stvari, ampak le ljubezen do nekaterih oseb. Veljava oblasti trpi zaradi tega na svojem ugledu in zato trpi tudi ugled učiteljstva, kar mu preprečuje pot do izpolnjevanja v dosego po zakonu mu postavljenega smotra. Blagohotnosti članov, postavljenih po oblasti, učiteljstvo v koprskem okraju popolnoma pogreša in zato je nezadovoljno in užaljeno.

Metodiška opazka o regeldetriji.

V naših šolskih knjigah (slovenskih in nemških) mučimo mladino s popolnoma nepotrebni izrazi: premo sorazmeren (gerade proportioniert) in obratno sorazmeren (verkehrt proportioniert). To trditev naj pojasnijo ti le zgledi:

a) 9 metrov blaga velja 24 K, koliko velja 5 metrov? Vprašanje je tu po denarju, tedaj pišemo razmerje $x : 24$. Potem sklepamo: ako 9 metrov velja 24 K, velja 5 metrov manj, tedaj pišemo v drugem razmerju manjše število prej, to je $5 : 9$, in sorazmerje (proporcija) se glasi $x : 24 = 5 : 9$, zaključek pa $x = \frac{24 \cdot 5}{9} = 13\frac{1}{3}$ K. Odgovor: 5 metrov velja $13\frac{1}{3}$ K.

b) Pekar speče iz 3 kg moke 4 kg kruha, koliko kg kruha napeče iz 100 kg moke? Vprašanje je tu po kruhu, tedaj pišemo razmerje $x : 4$. Ako dobi pekar iz kg moke 4 kg kruha, dobi iz 100 kg moke tudi več kruha, tedaj pišemo v drugem razmerju večje število prej, to je $100 : 3$, in proporcija se glasi $x : 4 = 100 : 3$.

c) 24 delavcev izvrši delo v 10 dneh, v kolikih dneh izvrši to delo 30 delavcev? Vprašanje se glasi po dneh, tedaj zapišemo razmerje $x : 10$. Potem pa nadaljujemo: ako ima 24 delavcev dela za 10 dni, bo 30 delavcev to delo prej izvršilo kakor v 10 dneh (torej manj dni), tedaj pišemo v drugem razmerju manjše število prej, to je $24 : 30$, in proporcija se glasi $x : 10 = 24 : 30$.

d) Ako ima 10 konj krme dosti 6 tednov, koliko konj izhaja s to krmo 4 tedne? Vprašanje je po številu konj, tedaj pišemo razmerje $x : 10$. Za 10 konj zadostuje krma 6 tednov, da bo krme zmanjkalo že v 4 tednih, je treba več konj, tedaj pišemo v drugem razmerju večje število prej, to je $6 : 4$, in proporcija se glasi $x : 10 = 6 : 4$.

Že iz teh nalog razvidimo, da prav lahko pogrešamo pri regeldetriji izraze »premo in obratno sorazmeren«, torej tudi šolske mladine ni treba begati z njimi. —z.—

Šola in birokratizem.

(Dopis s Krasa.)

(Nadaljevanje.)

V 6. šolskem letu so predpisani za štiri mesece ulomki. Operacije s celimi števili pa se izvrše kot ponovitev že v septembru in oktobru. Iz katerega vzroka so ulomki tako silno važni, da se jim odmeri tak dolg termin za obravnavo? Naj se vprašam, kakor hočem, odgovora na to ne dobim. Toliko bolj se mora čuditi človek, da mora to jemati po Močniku (III. stopnja.) Za odstotne, obrestne, gospodarske in kmetijske račune pa je odločen po načrtu vsaki skupini en mesec. Računajmo nekoliko. Mesec ima 4 tedne, a 3 polure neposrednega, a 3 polure posrednega pouka, t. j. 24, reci štiriindvajset polur) neto, ker dasiravno ima mesec 30 ali 31 dni, vendar prazniki vzamejo nekaj poluric. Seveda ni navedeno še vse. Oglejmo si le nekoliko geometrijo.

Zraven prizme in piramide pridejo na vrsto krog in njegov kolobar, valjar, stožec — in čujte in molite da ne padete v omedlevico, — piramidni, stožčev parobek, krogla in sicer površina in telesnina, seveda do 31. maja, ker junija in julija je na vrsti sama ponovitev geometrije. Kdaj, kako, čemu, s kakšnim uspehom naj to jemljem? Seveda mi poročajo: »To je eminentno. To je divno, krasno, idealno. Pomislite! Pred seboj lep podrobni učni načrt, vzorna priprava na mizi, ukaželjna mladina v klopih, to mora iti.« Seveda, če ni tepcev med njimi, če ni razred prenapolnjen, če se milostni gospod niso pomotili, če ni snov pretežka, če, če, če — sili človeku — učitelju v usta iz prašnih pljuč. Toda on si ne da dopovedati, ker tisti »če« nimajo zanj veljave. Kar se poraja v glavi takega idealnega pedagoga, mora iti v cvetje. Le malenkostni ne biti! Toda pustimo to in pišimo dalje, ne oziraje se ne na levo, ne na desno, saj prej ali slej odzvonil vsakomur, tako tudi še tako čislancu in povišanemu idealistu.

Vprašajmo se rajše vnovič, po katerih načelih je zgrajen podrobni načrt za računstvo? Po nobenih menda, le tako se je znašlo naenkrat na papirju drugo poleg drugega. Ugovarja lahko kdo, češ, več kot je nepotrebne gradiva, bolj se vežba um. Toda le poizkusimo nekoliko z analizo tega stavka, ki ga dobimo seve brez nepotrebne besede pri mnogih priznanih pedagogih.

Vzemimo zgled: Učenci pišejo iz računice 4 kope, 10 ducatov, 7 kosov $\times 912$, ali 3 leta, 7 mesecev, 6 dni, 15 ur, 37 min, 15 sekund pomnoženo (deljeno) s 27 ali podobno.

$$\frac{1218}{3768} + \frac{2564}{7852} ; \frac{1208}{1716} - \frac{296}{926} ;$$

$$\frac{72}{96} \times \frac{64}{92} ; \frac{65}{126} : \frac{24}{73} ;$$

Ali vežbajo take kavke kot so specialno ti ulomki razum? Jaz menim, da ne. To je inkvizicija duha, ne pa duševna vadnica. Ima to kak smisel za življenje? Ostane to dolgo v glavi 11—12 letni deci obeh spolov, kar je še bolj problematično. Seveda ne more nihče trditi nasprotnega, kdor je imel priliko poučevati po tisti preživeli se računici.

Ali mnogo je slišati tukaj pritožb, javkanja in stokanja toda nihče ne mara tega razgrniti pred oči ostalim kolegom potom tiska. Parobki in krogle tudi niso za šolo s poldnevni

poukom. Saj nima učitelj pa tudi učenec od njih ničesar. Danes gre v glavo ali mimo glave, jutri pa je že daleč za goro. To poučevanje je podobno oscilaciji električnega toka, ki ne prodre pri neznanski brzini tresajev tlesa ter nima škodljivih vplivov na organizem.

Ravno tako je s podajanjem te množine snovi. Predstave frče mimo duše učencev kakor slike v kinematografu in vtiska ni nikakega ali pa le male trajnosti.

Puščam druge oddelke, druga šolska leta za zdaj pri miru, pa saj so nazorni nauk za elementarna razreda, potem čitanje, računstvo ter drugi predmeti za ista šolska leta kolikortoliko še logično sestavljeni in ne preobkladajo duha, ker slone na boljših navodilih in boljših učnih knjigah.

Realije pa so vredne, da jih umetnik ovekoveči z dostojnim spomenikom. Pol ure na teden razen zgodovine, ki ji je odmerjena menda po pomoti cela ura.

Učni načrt našteva za prirodopis: osel, kuna en mesec; drugi mesec: človeško telo, srce, pljuča in želodec (po III. Končnikovem berilu).

Februarja: Sadjarstvo in smrekov lubadar. Vsak mesec po dva sklenjena opisa, seve brez slik, večkrat v štirih polurah. Ako pritisnejo sem še formalne stopnje, potem pride sledeča slika na površje:

I. stopnja, II. stopnja in $\frac{1}{2}$ III. v eni poluri, tedaj ako ni nobenih zamud s spravljanjem zvezkov itd. na vsako stopnjo 12 minut. Res idealno! Samo ura bi morala biti na mizi, ki bi markirala glasno minute. Potem bi se ne ponavljal več slučaj s Kranjskega o teh stopnjah. Drugo polovico III., IV. in V. stopnje bi vzel prihodnje polure. Ali ni to točnost in natančnost, ki zasluži vsega priznanja? Seveda, če uči učitelj po treh didaktičkih stopnjah, je afera dokaj primitivnejša, saj $1\frac{1}{2} + 1\frac{1}{2} = 3$.

Pri zemljepisju opažamo še idealnejše razmere. Tu si je primerjalno zemljepisje priborilo prvenstvo. Ritlerjeva načela so obče priznana, poglejmo si nekoliko učni načrt za ta predmet v 5. š. l. po III. berilu! Tu jemljemo dežele naše monarhije. Razen Primorskega in Štajerskega prideta po dve deželi na en mesec.

V štirih polurah dve deželi. Pri tem seveda razen zemljevida celokupne monarhije nič drugega.

Tu naj pazi človek saj deloma na priznana pedagoška in didaktička načela. Kako! Tega ne pretuhta nihče. Pred otroki moram narisati vsaj obris dežele, da se jim nekaj sanja o nji. Kaj naj vzamem zdaj? Samo glavno pogorje, glavno mesto in reko — to je premalo. Če pa le količkaj dregnem v kulturne, trgovske, etnografske ali podobne odnose v deželi, tedaj ne pridem nikamur. Vzemimo Primorsko za zgled: Meje, obris, glavne gore in trgovina, stan večine i. t. d. Je li mogoče na to odgovarjati menda tako-le:

Primorska meji na Koroško, Italijo, morje, itd. Deli se v tri dele. Katere? Goriško gorato, Istra nizka planota, Kras v sredi. Soča je reka. Glavni kraji so: Trst, Gorica, Pulj, Pazin. Prebivalci Slovenci, Italijani itd.

Gmotno stanje, promet, trgovina živinoreja, sadjarstvo, vinarstvo. Punktum.

Najbrže si je kdo mislil, da se to izvede tako. Potem damo lahko tiskati a la Felbiger table take vsebine. Vsako drugo poluro izobesimo eno, in otroci naj jo študirajo. Učitelj sede potem za mizo in mirna Bosna. Splošno se kritikuje mlade učitelje, da premalo utemeljujejo in utrjujejo novo vzeto snov iz vseh predmetov.

Kako pa naj jo praktik utrdi in utemelji pod danimi pogoji, tega ne razumem.

V 6. šol. letu, pride na štiri polure enega meseca snov: Prebivalci avstrijsko-ogrske monarhije in avstrijske Alpe. Drug mesec ima to le zemljepisno snov: Evropa in Evropejci. Zopet ima en mesec: Zemlja in njeni deli ter prebivalci njeni.

Kako in koliko te snovi naj vzame učitelj v štirih polurah, to prepuščam sodbi vsakega učitelja in prijatelja šole.

O zgodovini niti ne govorim. Vsakdo ve, da ni snov, zajeta iz III. Končnikovega berila, vredna piškavega oreha. Sami nemški, madjarski in grški junaki morajo biti proslavljeni, o Slovanih pa le borno berilce: Družinsko življenje starih Slovanov. Vendar se snov tako ne kopiči, ker je, kot pravim, slučajno odložena ena cela ura zgodovini. O nemških junakih in vladarjih pa slovansko srce tako ne more govoriti dolgo. Še najboljši so sestavki kakor: Francozje na Ruskem, Tabori v turških časih. Drugo so le slavospevi vladarjem, ki nimajo za Slovane skoro nikakega pomena.

Marsikaj bi se dalo še govoriti tukaj, toda navedeno priča najbrže dovolj, kakšne razmere vladajo po Krasu glede šolstva v didaktičkem pogledu.

Vendar se mi zdi umestno dodati tukaj še nekaj opazk. Slišal sem kolege, ki so nas zavidali zaradi podrobnih učnih načrtov, češ, da imamo lep pripomoček za poučevanje, ki ga ni povsod dobiti. Res je nekaj tudi to. Brez nobenih navodil ne more biti nihče. Toda rajše nič kakor slabo in polovičarsko. Kako naj imenujem tako postopanje, kjer mi kdo vsiljuje svoje kot najboljše, čeprav ne pozna razmer v tujem kraju. Ni li to terorizem, sestavljati podrobne učne načrte za ves okraj enako? More Primorec vsiliti Kranjcu svoje nazore glede učnega gradiva? Imajo li vsi kraji enake potrebe, so vsi ljudje na enaki stopnji naobrazbe? Če vzamejo v eni šoli več računstva, pa manj realij, je li to merilo za drugo? Ne more in ne sme biti! V vsakem kraju so drugi odnošaji. Otroci so različno nadarjeni i. t. d. Zdaj pa pride ta načrt in reče: Tu imaš gradivo. Po tem načrtu deluj in dobro bo. To ne gre in ne sme iti tako dalje. Tu je treba reforme. Vsak učitelj pozna najbolje svojo šolo, o drugi ne more biti absolutno merodajen sodnik. Na splošno se že dajo postaviti neke maksime, toda segati v delovanje tujih šol je absolutno nemogoče.

Podajo se lahko obča navodila. Gradivo se da tudi naznačiti v glavnih potezah, toda neka podrobno definirano razporedbo podati je absurdno. Kar se poda, to bodi vzorno, ne pa malovreden konglomerat raznih bedastoč. O tej priložnosti lahko omenim še nekaj. Pred dvema letoma je izšel nov podrobni načrt za lep opis in neizogibni c. kr. okrajni šolski svet se je brž pritaknil vmes, priporočivši ga kot vzor, katerega se mora vsak natančno držati. Posebno na obliko malih in velikih črk je obrnil vso pozornost. Na tančno se morajo upoštevati in niti za pičico odmanjkati. Načrtu ne morem glede vsebine ničesar očitati, ker je dobro sestavljen. Toda oblika črk, ta je pa res čudna. Načrt je bil tako prekopiran ali prepisan, da nimajo črke ne lasastih ne debelih črt in niti od črte do črte ne segajo. To je seveda tako mimogrede omenjeno. Izšel je poseben list s popravljenimi črkami, toda malo boljši. To je c. kr. pedagoško-didaktička znanost.

Toda s tem nisem še izčrpal vsega gradiva, ki sem si ga nabral tako mimogrede z lastnim opazovanjem. (Konec.)

Iz naše organizacije.

Štajersko.

Učit. društva za politični okraj Ljutomer zborovanje je preloženo na četrtek, dne 21. junija. Vršiti se v Ljutomeru po objavljenem vzporedju. Vršile se bodo tudi volitve po novih pravilih. Da se vidimo že ob deveti uri pri pevskih vajah!

Predsednik.

Gornjegrajsko učiteljsko društvo zboruje dne 28. t. m. v Lučah in napravi ob tej priliki izlet v osrčje Savinskih planin. Odbor je izposloval, da je tudi 30. t. m. šole prost dan. Udeleženci naj se do 24. t. m. zanesljivo oglase pri društvenem tajniku, tovarišu Šijancu, učitelju v Gornjem gradu.

Književnost in umetnost.

Redovne vaje za slovensko gasilstvo. Razložil Fran Barle. Ponatisk iz »Gasilca«. V Ljubljani 1906. Založil zvezni tajnik (Fr. Ks. Trošt). Cena 40 h, s poštnino 45 h. — Ker je tudi mnogo učiteljev, ki aktivno delujejo v slovenskem gasilstvu, jim bo temeljito in jasno sestavljena knjižica dobro služila in bodo hvaležni tovarišu Troštu, ki jo je izdal na svoje stroške.

Vestnik.

Učiteljski dobrotniki. »Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani« so darovali: Gornjegrajsko učit. društvo 2. rok na račun pokroviteljine 60 K (dozdaj je vplačanih 140 K); županstvo v Tolminu 2. rok na račun pokroviteljine 50 K (dozdaj je vplačanih 100 K); g. Božidar Dedič, nadučitelj v Bočni na Štajerskem 5 K, ker se zaradi bolezni in slabega vremena ni mogel udeležiti »Zavezinega zborovanja v Šoštanj«; g. Ivan Košnik, profesor v Gorici, nabral 6 K; g. Fran Košutnik iz Kopra 4.50 K; g. dr. Fr. Ilešič, c. kr. profesor v Ljubljani, od gospodarstva pri šolskih zvezkih 1.20; g. Ferdinand Ivanc, nadučitelj v Postojni, 3 K kot del nagrade za prispevek Kosijevi zbirki »Šopek šolskih pesmi«; gdč. Silvija Praznik iz Metlike, nabrala pri kegljanju 5 K; g. Fran Kozjak iz Zagorja ob Savi, 4 K kot polovico dobljene stave. Živili učiteljski dobrotniki in nasledniki! Bog plati!

Letnino za učiteljski konvikt so plačali: tov. Hrabroslav Škulj, nadučitelj, tov. Marija Garbeis, učiteljica in g. Lujiza Trošt, učiteljica v Trzišču; tov. Fran Zorè v Šmartnem pri Tuhinju; tov. Hinko Likar, nadučitelj in gdč. Franica Bayer, učiteljica v Grahovem. Živili!

Koncert za učiteljski konvikt priredi učiteljsko tržiškega sodnega okraja dne 16. t. m. v Trzišču na Gorenjskem z jako lepim vzporedom.

Novi naučni minister, prof. dr. Marchet, je naprednega mišljenja. Tako pišejo nemški listi. Bodočnost nas pouči, koliko resnice je na tej ministrski naprednosti.

„Slovenec“ se zaganja sedaj s posebno strastjo v tovariša Gradišnika, ker je bil proti Korošču. V številki z dne 5. t. m. je posegel s svojimi umazanimi prsti celo v njegovo rodovinsko življenje, pišoč doslovno: »Sploh bi gospod Armin dobro storil, če bi pazil nekoliko bolje na svojo lastno deco in se zanjo brigal namesto za politiko. Če bi ta naš svarilni glas bolj upošteval, se ne bi godile njemu in njegovim razne neprijetnosti.« — Takega netaktnega pisanja — da ne rabimo drugega izrazal — je zmožen samo list, ki ne pozna svetosti familijarnega življenja. Obenem nam pa tudi dokazuje, da ni klerikalnim fanatikom prav nič več svetega. Pa saj vemo, da znajo »Slovenčevi« pristaši tudi drugače razdirati rodovinsko srečo, čeprav se širokoustijo o svetosti zakon!

Cerkveno imetje. V 128. števil. »Slovenca« stoji črno na belem, da znaša skupno imetje katoliške cerkve po zadnjih izkazih okroglo 813½ milijona kron. To je velikanska

vsota, ki je navaden človek še pojmiti ne more. In vendar je država določila za izboljšanje duhovniških plač okroglo 10 milijonov kron. Tu pač velja prislovica, da lačna vrana pita — site.

Šolske vesti s Koroškega. C. kr. deželna vlada je podelila upokojenemu nadučitelju Tomažu Lesjaku v Škocijanu in nadučiteljem Antonu Hölzlnu v Libučah, Blažu Stotzu v Tinjah in Simonu Richterju v Žitarivasi častne kolajne za štiridesetletno službovanje.

Izpod Triglava nam piše prijatelj: Držeč v rokah »Slovenca« od binškojstne sobote, sem zaspal. Sanjalo se mi je, kako je bilo takrat prijetno, ko je bil župnik vse, učitelj pa nič. V tistih zlatih časih je bil učitelj cerkvenik, organist, farovski hlapec in bogsigavedi kaj še vse, nazadnje je bil tudi učitelj v šoli, ako mu je kaj časa preostajalo. Pri vsakem svojem opravilu je moral vprašati župnika za dovoljenje, sploh je bil župnikov sluga. Ako je prišel kak dostojanstvenik v tisti kraj, je učitelj pod vodstvom župnikovim pripeljal otroke k sprejemu. — Ko se zbudim iz sanj, mi padejo v oči te-le vrstice iz tiste števil. »Slovenca«: Malo pred mejo novomeškega okrajnega glavarstva so primeren odhod dež. predsedniku napravili Stopičani. Pozdravila ga je čvrsta mladina s svojo zastavo pod vodstvom g. župnika Jakoba Porenta. Prebravši te vrstice, sem se vprašal sam pri sebi; Kdo je šolski vodja v Stopičah na Dolenjskem, župnik ali nadučitelj? Potem sem zopet zaspal in sanjal o sreči, ki pride učiteljem in šolam, ako se zopet povrnejo tisti zlati nekdanji časi.

„Gangl na Krpanovi kobilici“ kliče »Slovenec« ves zelen od jeze. Pa saj ni tako slaba ta žival! Krpan sam je rekel cesarju Janežu, da je ne da za vse štiri konje, ki so bili napreženi pred njegovo kočijo. Ni torej tako žalostno, ako kdo jaše kobilico; bolj žalostno je zanj, kdor čepi na lenem in neumnem — oslu!

Za potovalne učitelje. Pri tržaškem namestništvu je izpraznjeno mesto potovalnega učitelja za poljedelstvo s hrvaškimi učnim jezikom. Osigurana je stalna letna plača, potni in pisarniški pavšal, stanarina in 4 štiriletnice. Tozadevne prošnje je vložiti do 24. junija t. l. pri c. kr. namestništvu v Trstu, kamor se je tudi obrniti glede nadaljnjih natančnejših podatkov.

Uradni razpisi učiteljskih služb.

Št. 1257.

Kranjsko.

Na dvorazredni ljudski šoli v Trnju se razpisuje s tem izpraznjeno nadučiteljsko mesto v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se semkaj vlagajo do dne 21. junija 1906.

Prosilci, kateri v kranjski javni šolski službi še niso stalno nameščeni, morajo z državnnozdravniškim izpričevalom dokazati, da imajo popolno telesno sposobnost za šolsko službo.

C. kr. okr. šolski svet v Postojni, dne 7. junija 1906.

Zahvala.

Podpisano vodstvo izreka tem potom najiskrenejšo zahvalo vsem onim, ki so pripomogli, da je XVIII. glavna skupščina »Zaveze avstr. jugoslovanskih učiteljskih društev« dne 2., 3. in 4. junija v Šoštanju uspela tako nepričakovano lepo in sijajno. Prav posebno pa se zahvaljuje gg.: deželnemu poslancu Ivanu Vošnjaku, dr. Mayerju in načelniku okrajnega zastopa Vinku Ježovniku za laskave pozdrave pri sprejemu; ljubeznjivemu šoštanjškemu narodnemu ženstvu, ki nas je pri dohodu obsipalo s šopki; cenjenemu pripravljalnemu odboru, njegovemu častnemu predsedniku g. Ivanu Vošnjaku ter predsedniku Ivanu Koropcu za obilni trud, ki so ga imeli s pripravami za »Zavezino« zborovanje; vsem onim, ki so nam kazali simpatije s tem, da so okrasili svoje hiše z zastavami; gg.: Ivanu Šegi, Janku Likarju, Ignuciju Šijancu in Vekoslavju Strmšku za temeljita in zanimiva poročila; vsem dragim in milim gostom neučiteljem, ki so prihiteli one dni med nas; vsem onim, ki so brzojavnim in pismenim potom pozdravili naš shod; gosp. pevovodju učitelju Neratu in vsem damam pevkam in gg. pevcem posebno solistom za lepo uspeli koncert; vsem govornikom za navdušene naptnice in sploh vsem udeležencem, ki so pripomogli, da je nastopila »Zaveza« tako impozantno.

Priznanje in zahvalo moramo izreči slednjič gosp. Rajšteru — hotel Avstrija — za točno postrežbo in bogato prirejen banket!

Vodstvo „Zaveze avstr. jugoslov. učiteljskih društev.“

Tajnik:

Drag. Česnik.

Predsednik:

L. Jelenc.

Pojasnilo.*)

Na izjavo, sklenjeno od nekaterih tukajšnjih učiteljev na izrednem občnem zboru „Tolminskega učiteljskega društva“ v Tolminu dne 12. aprila t. l. in priobčeno v cenj. „Učit. Tov.“ z dne 4. velikega travna t. l., šte. 18, na kratko sledeče:

V izjavi stoji črno na belem: „Vse učiteljstvo, zbrano na izrednem občnem zboru „Tolminskega učiteljskega društva“ v Tolminu 12. aprila 1906, obsoja pisavo lista „Soča“ glede na neprimerne napade nad posameznimi udi učiteljstva, kateri žalijo obenem ves naš stan.“

Podpisani sem mnenja, da ni vse tako, kakor stoji zapisano. Evo dokaza! Podpisani sem član učiteljstva. Glavar Prinzig in šolski nadzornik Lasič sta po okraju proti meni agitirala pri zadnjih volitvah v pomnoženi okraj. šol. svet. Tudi drugače sta mi izkušala škodovati, kar je razvidno iz mojih odprtih pisem. Nekateri tovariši in tovarišice v okraju, ne le da so pustila svojega tovariša na cedilu v tem težkem boju, ki ni le oseben, nego združen s stvarjo in načeli: ponemčevanje, pomanjkljivi računi, pedagoški in moralni grehi in dragi komisar pri nadzorovanju šolskih stavb, terorizem itd. — nego priskočili so glavarju in šol. nadzorniku na pomoč ter udrihali z ostro grajo po meni, ne da bi pomislili, bo li to žalilo ali ne vsega našega stanu. Neprimerno napadati člana učiteljstva, ki ni nikoli nič žalega storil in ni delal nikdar sramote svojemu stanu, ni kolegijalno!

Ta izjava se mi zdi približno enaka glavarjevemu popravku, v katerem je hotel nekaj popraviti, pa ni nič popravil, nego priznal, kar je proti meni storil.

To je razvidno iz tega-le:

„Soča“ je priobčila ta dopis iz grahovske županije: „Letos je potekla 6 letna doba zastopnikov v okrajnem šolskem svetu. Volitve so bile 12. t. m. v Tolminu. — V naši županiji smo mislili voliti Torkarja, Poštarja v Podbrdu. Dva dni pred volitvami v sredo, dne 10. t. m. je pa glavar po naši županiji agitiral za poštarja ter nastopil z vsemi silami proti Vrhovcu. Glavar nam je pa s tem oči odprl. Rekli smo, ti pa pri nas čisto nič ne opraviš. Vrtovca dobro poznamo. Uživamo že sadove njegovega truda. Jablane, hruške, mlekarnice so trajen in živ spomin na njega. Ker je pa glavar tako strasten njegov sovražnik, ne more biti naš prijatelj. Zato bomo pa volili take, katerih glavar noče, in nočemo voliti onih, katere želi glavar. In tako se je tudi zgodilo. Mi smo med drugimi volili v prvi vrsti Andreja Vrtovca in mesto poštarja Miha Kenda iz Temeljina, brata učitelja Kenda na Ljubini. Miha je pa še trša kost od Jožefa.“

Iz vsega tega se pa tudi razvidi, koliko spoštovanja in upliva ima glavar pri nas.“

Glavarjev popravek v „Soči“ se glasi:

1. Ni res, „da je glavar po (Grahovski županiji) agitiral za poštarja ter nastopil z vsemi silami proti Vrtovcu.“
2. Ni res, „da je glavar tako strasten njegov (Vrtovca) sovražnik.“
3. Ni res, da se iz dopisa razvidi, „koliko spoštovanja in upliva ima glavar“ — pri Grahovčanih.

Res je pa, da sem z gg. župani iz Bovca, Cerknega, Kobarida in Tolmina ter o priliki svojega uradnega potovanja v Podbrdo dne 10. t. m. tudi z grahovskim županom — kateri se je slučajno nahajal v Hudijužni — in sicer v navzočnosti občinskega tajnika, — govoril o razpisani volitvi osmih udov pomnoženega okrajnega šolskega sveta ter da sem rečenim gospodom izrazil svoje mnenje v smislu, da bi bilo le pravično, da bi dobil vsak sodni okraj po dva zastopnika;

Res je, da sem gospodu županu v Hudijužni, kateri mi je povedal, da nameravajo voliti g. poštarja iz Podbrda — odkritosrčno izrazil svoje odobrenje, ker poznam g. Torkarja kot resnega, inteligentnega, sposobnega moža;

Res je, da sem pri tej priliki tudi opazil, da bi bilo želiti, naj se volijo možje, kateri bi izpolnovali važno zastopstvo v okr. š. s. stvarno in požrtvovalno — ne pa taki, ki se niti ne udeležujejo sej;

Res je, da sem izrecno opomnujoč, da ne glede na osebo bi bilo svetovati, naj občinski zastopniki ne volijo začasno upokojenega učitelja, ker učiteljstvo ima v okrajnem š. s. stvarno že dva zastopnika, v osebah zvedencev v šolstvu;

Res je, da izvzemši rečenih petih gg. županov nisem govoril niti z enim od 156 za volitev opravičenih občinskih mož in da torej nisem agitiral za poštarja ter nastopil z vsemi silami proti Vrtovcu;

Res je, da nisem strasten sovražnik Vrtovca, katerega sem podpiral in bodem tudi podpiral v njegovem delovanju v občni blagor kmetijstva;

Res je, da spoštovanje in vpliv, kateri imam v Grahovski županiji ali v okraju sploh, — se ne da ceniti po razsodbi nekega posameznega pod plaščem anonimnosti skrivajočega se dopisnika! V Tolminu, dne 25. januarja 1906.

Bogomil Prinzig,
c. k. okr. glavar

Na ta „popravek“ sem priobčil jaz v „Soči“ dne 1. februarja to-le odprto pismo g. okrajnemu glavarju:

*) Uredništvo je odgovorno le toliko, kolikor zahteva zakon.

Iz Vašega popravka v cenj. „Soči“ od 31. januarja t. l. šte. 9., razvidim, da ste po okraju agitirali za volitve osmih zastopnikov v pomnoženi okraj. šol. svet. Zanikujete sicer na dveh mestih, da niste nastopili proti meni. A hitro na to pa sami trdite v popravku dobesedno: „Res je, da sem — izrečno opomnajoč, da ne glede na osebo, bi bilo svetovati, naj občinski zastopniki ne volijo začasno upokojenega učitelja, ker učiteljstvo ima v okrajnem š. s. že dva zastopnika, v osebah zvedencev v šolstvu.“

Dotičnikom, katerim ste svetovali, ni bilo težko uganiti, kdo je ta začasno upokojeni učitelj.

Jaz sem bil zadnja leta in sem sedaj izvoljen od čč. g. županov in podžupanov v pomnoženi okrajni šol. svet.

Kot trd delavec in plačevalec ogromnih davkov bom znal iz življenja in lastne izkušnje v tem važnem zastopstvu varovati koristi davkoplačevalcev, združujoč obenem v neko harmonično celoto koristi šolstva in učiteljstva.

Da imam poleg omenjenih izkušenj tudi znanja o šolskih postavah, pedagogiki in didaktiki, ne more škodovati ne meni ne stvari v okr. šol. svetu. Za vsako važno stvar: čim več zvedencev, tim bolje, Vi, gosp. glavar, ste nasprotnega nazora — svobodno.

Kako ste me podpirali pri delovanju v občni blagor kmetijstva, bi znal povedati gosp. Hirsch kot Vaša priča zaradi zborovanja in pouka „Sadjarskega društva“ v šolskih prostorih. Od tedaj ima „Sadjarsko društvo“ svoje shode v občinski dvorani.

Na druga Vaša nelogična izvajanja v popravku ne odgovarjam, ker se pobijajo in obsojajo sama na sebi dovolj. —

Končno še eno: Mogočna birokracija in sovražni nam sistem v okraju bi smela poljubno člana učiteljstva neopravičeno mesariti, a drugih posameznih krivcev bi se ne smelo niti opravičeno dotakniti! Ta bi bila pa lepa!

Tolmin, 1. junija 1906.

Andrej Vrtovec.

Šolske tiskovine

priporoča

tiskarna J. BLASNIKA naslednikov
v Ljubljani.

Šolske tiskovine

odobrene po dež. šolskem svetu

ter vse tiskovine za obrtne nadaljevalne šole po naj-novejših predpisih priporoča tvrdka

Dragotin Hribar v Ljubljani.

Naznanilo otvoritve.

Cenjenemu učiteljstvu naznanjam, da sem otvorila

trgovino s trpežnim in
finim šleskim suknom.

V nadi, da me cenjeno učiteljstvo podpira s svojimi naročili, zatrjujem istemu, da mi bo prva skrb, da postrežem vsakomur z najboljšim blagom po najnižjih cenah.

Z odličnim spoštovanjem

Ludovika Likarjeva

trgovka s suknom.

Grahovo pri Rakeku na Notranjskem.

N. B. Vzorci se pošiljajo franco.